

บทที่ 3

จักรวรรดินิยมของอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19

อาณานิคมของอังกฤษ

หลังจากที่ต้องสูญเสียอาณานิคม 13 รัฐในทวีปอเมริกาไปในปี ค.ศ. 1783 อังกฤษเริ่มขยายอาณานิคมอีกครั้ง โดยที่อังกฤษได้เข้ายึดหมู่เกาะอินเดียตะวันตก (West Indies) อเมริกาเหนือ ออสเตรเลีย ที่ออสเตรเลียอังกฤษทยอยส่งนักโทษไปตั้งหลักแหล่งเป็นระยะๆ ทำให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง มีการสร้างเมืองใหม่ๆ โดยที่เมืองต่างๆ เติบโตอย่างรวดเร็ว หลังจากออสเตรเลีย อังกฤษได้ขยายเข้าไปในนิวซีแลนด์ ต่อจากนั้นเข้ายึดหมู่เกาะเซนต์ลูเชีย (St. Lucia) ในทะเลแคริบเบียน เนื่องจากเป็นท่าเรือที่เหมาะสมมาก เมื่ออังกฤษรบชนะสเปน อังกฤษก็ได้ตรินิแดด (Trinidad) เป็นฐานที่จะทำการค้าขายกับอเมริกาใต้ เมื่อชนะดัตช์ อังกฤษก็ได้แหลมกู๊ดโฮป (Cape of Good Hope) และซีลอน หมู่เกาะมอริเชียส (Mauritius) และซีเชลล์ (Seychelles) จากฝรั่งเศส ทำให้อังกฤษสามารถคุมเส้นทางเดินเรือในมหาสมุทรอินเดีย ทางตะวันออกอาณานิคมที่มีความสำคัญต่ออังกฤษมาก คือ อินเดีย ซึ่งในระยะแรกอังกฤษปกครองอินเดียโดยผ่านบริษัทอินเดียตะวันออก จนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อมีเหตุวุ่นวายภายในทำให้รัฐบาลอังกฤษถือโอกาสเข้าปกครองโดยตรง หลังจากนั้นอังกฤษขยายเข้าไปในมลายู พม่า อังกฤษได้สิงคโปร์ใน ค.ศ. 1819 และได้พัฒนาสิงคโปร์จนกลายเป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญทางการค้าและยังเป็นฐานทัพที่สำคัญอีกด้วย อังกฤษได้มะละกาจากดัตช์ใน ค.ศ. 1824 ค.ศ. 1824 ได้ฮ่องกงซึ่งเป็นฐานที่จะเข้าไปค้าขายกับจีน ครั้งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19 การขยายอำนาจเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเข้าตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้นในอเมริกาเหนือ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ตั้งอาณานิคมในแอฟริกา โดยภาพรวมแล้วอาณานิคมเหล่านี้จะเป็นฐานทัพ และที่มั่นทางการค้าเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ทางการค้าของอังกฤษ

การแสวงหาอาณานิคมของอังกฤษมี 3 รูปแบบ

1. คริสต์ศตวรรษที่ 17, 18 มีจุดประสงค์เพื่อการค้า เนื่องจากเศรษฐกิจขณะนั้นเป็นแบบพาณิชย์ชาตินิยม (Mercantilism) ซึ่งไม่สนับสนุนให้มีการนำโลหะที่มีค่า เช่น เงินตรา ออกนอกประเทศ อังกฤษจึงให้ความสำคัญกับดินแดนที่เหมาะสมต่อการทำไร่ขนาดใหญ่ (plantations) เพื่อตอบสนองในเรื่องวัตถุดิบ และเพื่อเป็นศูนย์กลางทางการค้า และเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่จะควบคุมและปกป้องการค้า

2. ทำสงคราม และได้ชัยชนะส่วนใหญ่จะเป็นดินแดนในเอเชียและแอฟริกา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ บริติชอินเดีย (British India)

3. อาณานิคมที่ผู้ตั้งถิ่นฐานเป็นชาวผิวขาว ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือ คนอังกฤษนั่นเอง พวกเขาสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองมั่งคั่งให้กับดินแดนใหม่ซึ่งกลายเป็นชาติใหม่ อาณานิคมประเภทนี้ในช่วงแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือ คานาดา แอฟริกาใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

อาณานิคมของอังกฤษในอเมริกาเหนือ

อาณานิคมของอังกฤษในอเมริกาเหนือ เริ่มประมาณ ค.ศ. 1815- 1837 โดยใน ค.ศ. 1815 ประกอบด้วย คานาดาล่าง (lower Canada, ควิเบค) คานาดาบน (Upper Canada, ออนตาริโอ) โนวา สโกเทีย (Nova Scotia) นิวบรันสวิก (New Brunswick) และปรินซ์เอดเวิร์ดไอส์แลนด์ (Prince Edward of Island) ในคานาดาบนและนิวบรันสวิก ตั้งถิ่นฐานโดยชาวอเมริกันที่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์อังกฤษ และมีความต้องการอยู่ใต้การปกครองของอังกฤษ หลังจากที่อาณานิคมทั้ง 13 แห่งของอังกฤษในทวีปอเมริกาได้ประกาศเอกราช ใน ค.ศ. 1783 หลัง ค.ศ. 1815 ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากหมู่เกาะอังกฤษไปยังคานาดาบนในวาสโกเทีย และนิวบรันสวิก ผู้อพยพเหล่านี้ได้นำเอารูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในรูปของการมีผู้แทนราษฎรแบบอังกฤษเข้ามาในดินแดนเหล่านี้ ที่คานาดาบนผู้อพยพชาวสก๊อตที่เข้ามาใหม่ภายใต้การนำของวิลเลียม ลีออน แมคเคนจี (William Lyon Mackenzie) ไม่พอใจ พวกที่อาศัยอยู่เดิมที่เรียกว่า “Family Compact” ที่ผูกขาดอำนาจทาง

เมือง สำหรับในคานาดาต่าง หรือ คิวเบค หลุยส์ โจเซฟ ปาปิเนา (Louis Joseph Papineau) ผู้นำชาวคานาดาเชื้อสายฝรั่งเศสได้เรียกร้องขอมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น ความไม่พอใจในการควบคุมการปกครองจากรัฐบาลอังกฤษที่กรุงลอนดอนที่มากเกินไป ทำให้ชาวคานาดาไม่พอใจ ชาวคานาดาก่อการกบฏขึ้นใน ค.ศ. 1837 ในปีรุ่งขึ้นคือ ค.ศ. 1838 นายกรัฐมนตรีคือ ลอร์ด เมลเบิร์น ได้ส่ง เคอร์ม (Earl of Durham) ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ (governor-general) ประจำอเมริกาเหนือไปสำรวจถึงสาเหตุของความไม่สงบที่เกิดขึ้น รายงานของเคอร์ม (Durham Report 1839) ในรายงานได้อธิบายถึงกลุ่ม “Family Compact” ที่ผูกขาดอำนาจในคานาดานบน มีการจัดสรรที่ดินในทางมิชอบที่ให้สิทธิพิเศษกับพระนิคายแองกลิแกนและปัญหาที่เกิดขึ้นในคานาดาต่าง คือ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติระหว่างเชื้อสายอังกฤษและฝรั่งเศส เคอร์มจึงเสนอแนะในรายงานว่าควรจะรวมคานาดานบนและล่างเข้าด้วยกัน เพื่อยุติความขัดแย้งทางเชื้อชาติ และเสริมสร้างความเป็นชาติเดียวกัน และให้มีการปกครองตนเองในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการภายใน ในขณะที่รัฐบาลอังกฤษจะยังคงควบคุมเรื่องรัฐธรรมนูญ การป้องกันกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้ารวมถึงความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

รายงานของเคอร์มที่เกี่ยวกับการรวมกันของ 2 แคว้น ได้รับการปฏิบัติทันทีโดยรัฐบาลอังกฤษ ได้ผ่านพระราชบัญญัติการรวม (Reunion Act, Act of Union 1847) ตั้งรัฐคานาดา ประกอบด้วย 2 สภา คือ Executive Council และ Elected Assembly ซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้ง มีผู้ว่าการอาณานิคม หรือข้าหลวงใหญ่คนเดียวกัน ลอร์ด เอลจิน (Lord Elgin) ลูกเขยของเคอร์มได้รับแต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงใหญ่คนใหม่ รัฐบาลจะทำหน้าที่กำหนดนโยบายภายใน และเสนอนโยบายนั้นๆ ให้ข้าหลวงใหญ่รับทราบ แต่่นโยบายต่างประเทศยังต้องขึ้นกับอังกฤษ

แต่อย่างไรก็ดีแผนการนี้ไม่สามารถยุติปัญหาความเป็นศัตรูระหว่างคนทั้ง 2 เชื้อชาติ รัฐบาลอังกฤษจำต้องหาวิธีการใหม่ในการแก้ไขปัญหา โดยใน ค.ศ. 1867 รัฐสภาอังกฤษผ่าน

กฎหมาย British North America Act of 1867 รัฐบาลต่างๆ ของคานาดาจะรวมตัวกันในรูปของสหพันธรัฐคานาดา (Dominion of Canada) คานาดามีการปกครองตนเองเป็นการรวมกันของรัฐต่างๆ แต่ละรัฐจะส่งผู้แทนไปประจำอยู่ที่รัฐบาลกลาง ที่กรุงออตตาวาซึ่งเป็นเมืองหลวง ในระยะแรกรัฐที่เข้าร่วมคือ โนวาสโกเชีย นิวบรันสวิก ออนตาริโอ และควิเบก ต่อมารัฐอื่นๆ จึงเข้าร่วมคือ แมนิโตบา (Manitoba, 1870) บริติชโคลัมเบีย (British Columbia, 1871) ปรีนซ์เอ็ดเวิร์ด ไอส์แลนด์, 1873 และนิวฟาวแลนด์ (New Foundland, 1949) การรวมกันในครั้งนี้ประสบความสำเร็จอย่างมาก รัฐบาลต่างๆ ร่วมมือกันใช้ทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์พัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรือง มีผลให้ประเทศคานาดาเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประชากรจากที่ต่างๆ อพยพเข้ามา จำนวนประชากรของคานาดาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คานาดาแม้จะประสบความสำเร็จอย่างมาก แต่ความรู้สึกผูกพันกับอังกฤษยังมีอยู่สูง และเมื่ออังกฤษให้เอกราชแก่คานาดาอย่างสมบูรณ์ใน ค.ศ. 1931 คานาดาจะรวมกับอังกฤษในรูปเครือจักรภพอังกฤษ (Commonwealth of Nations)

ออสเตรเลีย

นักเดินเรืออังกฤษที่ทำการสำรวจทวีปออสเตรเลีย คือ วิลเลียม แดมเพียร์ (William Dampier) ได้เดินทางมาสำรวจระหว่าง ค.ศ. 1608-1609 ได้ทำการสำรวจฝั่งตะวันตกของทวีปออสเตรเลีย เขาได้เขียนหนังสือเล่าลักษณะภูมิประเทศ และความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมืองไว้ ชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ เรียกว่า อบอริจินส์ (Aborigines) ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก มีความเจริญน้อย และเนื่องจากชนชาติอินทราณของออสเตรเลีย ชนเผ่าดั้งเดิมจึงกลายเป็นนักล่าสัตว์ที่ชำนาญ และได้คิดประดิษฐ์อาวุธใช้ล่าสัตว์ที่เป็นประโยชน์ขึ้นเรียกว่า บูมเมอแรง (boomerang) ทำด้วยไม้แบนโค้งเป็นรูปหอก นอกจากนี้ชนเผ่าดั้งเดิมกลายเป็นผู้มีความสามารถในการใช้หอกได้อย่างแม่นยำ ในการล่าสัตว์ประเภทจิงโจ้ งู กิ้งก่า ปลา และนก ส่วนผู้หญิงและเด็กมีหน้าที่หาผลไม้และของป่า เช่น มันมือเสือ น้ำผึ้งป่า ไข่จาละเม็ด และหนอนผีเสื้อเป็นอาหาร อย่างไรก็ตามดินแดนที่พวกนั้นอาศัยอยู่แห้งแล้ง และกันดารมาก อาหารกับสัตว์ที่จะล่ามีไม่มากนัก ฉะนั้นชนเผ่าดั้งเดิมจึงต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ ที่กว้างไกล

เพื่อหาอาหารประทังชีวิต ฉะนั้นพวกนี้จึงกลายเป็นพวกเร่ร่อนพเนจร ปราศจากที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง วิธีการดำรงชีวิตของพวกนี้เป็นแบบง่ายๆ ป่าเถื่อน แต่ไม่คิดทำลาถ้างหรือฆ่าคน ไม่ชอบทำสงคราม

ใน ค.ศ. 1770 กัปตันเจมส์ กุก (Captain James Cook) ได้เข้าไปสำรวจดินแดนแถบชายฝั่งนิวเซาท์ เวลส์ (New South Wales) โดยกุกประกาศให้ดินแดนนิวเซาท์ เวลส์ เป็นดินแดนของพระเจ้าจอร์จที่ 3 นายกรัฐมนตรีของอังกฤษในขณะนั้นคือ วิลเลียม พิตต์ ผู้บุตร เห็นควรให้เนรเทศนักโทษไปอยู่ในทวีปออสเตรเลีย โดยค.ศ. 1787 กัปตัน อาเธอร์ ฟิลลิป (Arthur Phillip) ถูกส่งไปพร้อมด้วยคน 1,100 คน ในจำนวนนี้เป็นนักโทษ 750 คน ค.ศ. 1788 ฟิลลิปพบเมืองซิดนีย์ (Sydney) และให้เมืองนี้เป็นที่ขังนักโทษ หลังจากนั้นก็มีการนำนักโทษเข้ามาอยู่เรื่อยๆ โดยเฉพาะที่เกาะแทสมาเนีย (Tasmania) การตั้งหลักแหล่ง ในระยะแรกๆ ประสบกับความยากลำบาก เพราะมีไข้ชุกชุม และนักโทษมักพยายามหลบหนี เนื่องจากดินฟ้าอากาศเปลี่ยนไปจากที่เคยอยู่ การเพาะปลูกก็ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ทำให้ต้องพึ่งสินค้าจากประเทศอังกฤษทั้งเครื่องนุ่งห่มและเสบียงอาหาร ในตอนหลังมีกิจการที่สำคัญเกิดขึ้นคือ การขุดแร่ น้ำมัน ได้แก่ แร่เงิน ทองคำ ทองแดงมากทำให้รัฐนี้มั่งคั่งขึ้นมา นอกจากนี้ จอห์น แม็คอาเธอร์ (John Mac Arthur) ได้ทดลองเลี้ยงแกะพันธุ์ต่างๆ พบว่าแกะพันธุ์เมอริโน (Merino) ให้ขนงดงามมาก จึงมีการเลี้ยงแกะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ถึง 100 ล้านตัว ทำให้ขนแกะเป็นสินค้าออกที่สำคัญของรัฐนี้

หลังจากนั้นก็มีการสำรวจเข้ามายึดดินแดน ดินแดนใหม่ๆ ค่อยๆ ถูกตั้งขึ้นคือ Van Diemen Island โดยนักสำรวจชาวอังกฤษ ชื่อ เกรกอรี แบล็กสแลนด์ (Gregory Blexland) ซึ่งต่อมาดินแดนนี้ได้ชื่อว่า แทสมาเนีย (Tasmania) โดยมีเมืองโฮบาร์ท (Hobart) เป็นเมืองหลวง และใน ค.ศ. 1825 แทสมาเนียได้แยกออกมาจากรัฐนิวเซาท์เวลเป็นรัฐหนึ่งต่างหาก

หลังจากนั้นมีการสำรวจข้ามเทือกเขาสีน้ำเงิน (Blue Mountain) เข้าไปยังที่ราบกว้างใหญ่ มีการจับจองบริเวณทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ขึ้นไปทางเหนือเล็กน้อย ผู้อพยพจัดตั้งเมือง

บริสเบน (Brisbane) ขึ้น ใน ค.ศ. 1825 เมืองนี้ต่อมาจะเป็นเมืองหลวงของรัฐควีนแลนด์ (Queensland) ในปัจจุบัน

ผู้บุกเบิกอีกกลุ่มหนึ่งอพยพไปยังด้านตะวันออก ถัดลงมาทางตอนใต้ของนิวเซาท์เวลส์ ตั้งรัฐวิกตอเรีย (Victoria) ต่อมาตั้งเมืองเมลเบิร์น (Melbourne) เป็นเมืองหลวง เมืองเมลเบิร์นเจริญอย่างรวดเร็ว ระยะเวลาที่มีผู้พบทองคำบริเวณนี้ด้วย ใน ค.ศ.1851 ที่เมืองบัลลารัต (Ballarat) และ เบนดิโก (Bendigo) ทำให้เกิดยุคตื่นทองเป็นแหล่งดึงดูดให้นักขุดทองจากทุกมุมของโลกมุ่งสู่รัฐวิกตอเรีย ประชากรของรัฐวิกตอเรียเพิ่มขึ้นในปีเดียวกว่า 2 แสน คน ถือเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญรองมาจากซิดนีย์

บริเวณออสเตรเลียตะวันตก (Western Australia) ผู้บุกเบิกตั้งนิคมรอบๆ เมืองเพิร์ธ (Perth) ใน ค.ศ. 1829 รัฐนี้มีแนวชายฝั่งทอดยาว ดังนั้น คนในเมืองนี้จะมีอาชีพประมงเป็นสำคัญ ที่รัฐนี้ผู้ตั้งถิ่นฐานพบกับปัญหาและอุปสรรคมากมายทำให้การพัฒนาช้ากว่าที่อื่น

ออสเตรเลียทางใต้ (South Australia) ได้รับการพัฒนาขึ้นรวดเร็วมาก เพราะผู้ที่เข้ามาตั้งนิคมที่นี่เป็นนักจักรวรรดินิยมที่แท้จริง ได้แก่ เอ็ดเวิร์ด กิบบอน เวคฟิลด์ (Edward Bibbon Wakefield) เป็นผู้จัดตั้งสมาคมในกรุงลอนดอนเพื่อสนับสนุนการตั้งอาณานิคมแห่งใหม่ในออสเตรเลีย เรือบรรทุกผู้บุกเบิกเที่ยวแรกจากอังกฤษเดินทางมาถึงเกาะแก๊งการ์ หลังจากนั้นเดินทางขึ้นตัวเกาะใหญ่ แล้วสร้างเมืองอาเดอเลด (Adelaide) ขึ้น ใน ค.ศ. 1836 เป็นเมืองที่สวยงามมาก โดยนำเอาพระนามของพระราชินีของพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 มาเป็นชื่อของเมืองแห่งนี้

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานในดินแดนใหม่นี้ พบว่า มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมาก การเลี้ยงแกะได้ผลดี พวกนักโทษทำประโยชน์ให้กับดินแดนใหม่นี้อย่างมาก เช่น เป็นกรรมกรสร้างถนน ทำเรือ ทำงานบ้าน เป็นเกษตรกร เป็นต้น ส่วนพวกที่ไม่ใช่ นักโทษก็ทำการค้าขาย เป็นนักธุรกิจให้เงินกู้ ในยุคตื่นทองก็มีผู้อพยพจากที่ต่างๆ เข้ามาขุดทอง เมื่อขุดทองจนหมดพวกนี้ก็เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย ขุดถ่านหิน ทองแดง ตะกั่ว

เป็นเกษตรกร ซึ่งก็สร้างความมั่งคั่งไม่แพ้การขุดทอง ทุกชีวิตที่เข้ามาแสวงหาโชคลาภในดินแดนใหม่ที่เสรีนี้ต่างประสบความสำเร็จมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม และมีเสรีภาพมากกว่าสมัยที่เคยอยู่ในประเทศอังกฤษเสียอีก

อย่างไรก็ตามในระยะแรกๆ รัฐต่างๆ เหล่านี้ยังไม่คิดรวมกัน ยังแยกกันอยู่อย่างอิสระกระจายตลอดทั่วทั้งทวีป มีปัญหาความขัดแย้งกันบ้าง แต่เมื่อเวลาผ่านไปสามัญสำนึกที่ว่าป็นชาวออสเตรเลียค่อยๆ เริ่มเกิดขึ้น ทำให้ ใน ค.ศ. 1901 รัฐต่างๆ เหล่านี้จึงมารวมตัวกันในรูปแบบแห่งออสเตรเลีย (Commonwealth of Australia) มีรัฐบาลกลางปกครองประกอบด้วยข้าหลวงใหญ่ (Governor-General) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกษัตริย์อังกฤษเป็นผู้แทนพระองค์ประจำอยู่ มีคณะรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะประกอบไปด้วยสองสภา รัฐบาลอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติรับรองรัฐบาลออสเตรเลียใหม่นี้ ใน ค.ศ.1901 โดยที่ออสเตรเลียยังคงอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ

นิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์ (New Zealand) อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของออสเตรเลีย เป็นดินแดนที่พวกดัตช์ได้ค้นพบมาก่อน ต่อมาประมาณ ค.ศ. 1770 เมื่อกัปตันเจมส์ คุก ได้เดินทางไปสำรวจมหาสมุทรแปซิฟิก ได้พบเกาะนิวซีแลนด์ซึ่งประกอบด้วยเกาะ 2 เกาะ คือ เกาะเหนือและเกาะใต้และได้ยึดดินแดนแห่งนี้ป็นของอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการ หลังจากนั้นพวกนักสอนศาสนาจากนิวเซาท์เวลส์ ได้เดินทางเข้ามายังเกาะนี้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 พบชาวพื้นเมืองเดิมชื่อ เผ่าเมารี (Maori) ชนเผ่าเมารีมีความป็นอยู่ดีกว่าชาวพื้นเมืองที่พบในออสเตรเลีย พวกนี้ส่วนใหญ่ป็นพวกนักรบโบราณมีความเจริญถึงระดับที่รู้จักเพาะปลูกเลี้ยงตนเองได้ มีความเฉลียวฉลาด พ่อค้าอังกฤษได้เข้ามาทำการค้าขายกับชนเผ่าเมารี สินค้าที่เป็นที่นิยม เช่น ไม้ ตันปอ ไขปลาวาฬ การล่าแมวน้ำและปลาวาฬก็ให้ผลกำไรที่ดี และในบางครั้งพ่อค้าชาวเมารีก็เดินทางไปประเทศอังกฤษเพื่อเอาสินค้าไปขาย ในขณะที่เดียวกันก็นำป็นจากอังกฤษกลับมาในนิวซีแลนด์ ในระยะหลังเมื่อการใช้ป็นเป็นที่แพร่หลาย ก็กลายเป็นสาเหตุให้เกิดสงครามระหว่างเผ่าขึ้นบ่อยครั้งในนิวซีแลนด์

ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ฝ่ายในช่วงแรกเป็นไปได้ด้วยดี บริษัทเอกชนของอังกฤษเรียกร้องให้รัฐบาลยึดเกาะนี้เป็นอาณานิคมของอังกฤษก่อนที่ชาติอื่นจะมายึดครอง ดังนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1840 รัฐบาลอังกฤษได้ส่งกัปตัน วิลเลียม ฮอบสัน (Captain William Hobson) เข้ามาเจรจากับหัวหน้าชาวเผ่าเมารี โดยขอทำสัญญาไวตันจิ (Waitangi) ในสนธิสัญญาระบุว่า ชาวเมารียอมรับอำนาจอธิปไตยขององค์ประมุขกษัตริย์อังกฤษเหนือดินแดนนิวซีแลนด์แล้วอังกฤษจะตอบแทน โดยให้หลักประกันการเป็นเจ้าของที่ดินของชาวเมารี แต่ถ้าวเวลาที่ชาวเมารีจะขายที่ดินก็ขอให้ขายให้กับชาวอังกฤษก่อน

ปรากฏว่าเวลาผ่านไปไม่นาน ที่ดินในนิวซีแลนด์ตกเป็นของอังกฤษมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้ชาวเมารีเริ่มไม่พอใจ พวกเขา รู้สึกว่าวัฒนธรรม ความเชื่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาคนกำลังถูกทำลาย กรณีพิพาทระหว่างชาวเมารีกับอังกฤษเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดเป็นสงครามขึ้นใน ค.ศ. 1843 เรียกสงครามเมารี-อังกฤษ อังกฤษต้องรบกับชาวเมารีอยู่ถึง 30 ปีทีเดียว หลังจากนั้นรัฐบาลอังกฤษดำเนินนโยบายกับนิวซีแลนด์เหมือนคานาคา นิวซีแลนด์จะถูกแบ่งเป็น 6 มณฑล แต่ละมณฑลมีสภาของตนเอง และส่งตัวแทนไปประจำอยู่ในสภาของรัฐบาลกลาง ในขณะที่เดียวกันมีผู้สำเร็จราชการซึ่งเป็นตัวแทนของกษัตริย์อังกฤษประจำอยู่เช่นเดียวกับออสเตรเลีย

อังกฤษปรับปรุงนิวซีแลนด์ให้มีความเจริญทางด้านเกษตรกรรม มีการลงทุนเป็นจำนวนมาก ทำให้ประเทศมั่งคั่งเศรษฐกิจเติบโต ประชากรเพิ่มขึ้น มีการริเริ่มระบบการคมนาคมทั้งภายในและระหว่างมลรัฐ มีการตัดถนน สร้างสะพาน วางรางรถไฟ วางสายโทรเลข การบริการส่งสินค้าออกโพ้นทะเลก็ได้รับการปรับปรุง รัฐบาลให้เงินกู้สนับสนุนให้ชาวนาเช่าทั้งที่ดินและปรับปรุงที่ดินให้ดีขึ้น ชาวนาจึงทำฟาร์มโคนม และผลิตเนื้อสัตว์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณเกาะเหนือ ผลิตผลจากฟาร์มโคนมและเนื้อสัตว์จากนิวซีแลนด์จึงเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ

รัฐบาลนิวซีแลนด์ออกกฎหมายจำกัดเชื้อชาติของคนเข้าประเทศ ดังนั้น ชาติที่เข้ามาส่วนใหญ่จึงเป็นพวกผิวขาวจากประเทศอังกฤษ ทำให้นิวซีแลนด์แม้จะเป็นรัฐเล็ก แต่

ประชาชนมีคุณภาพ มีระดับการครองชีพและมาตรฐานทางสังคมที่ดี มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม มีกฎหมายกำหนดชั่วโมงการทำงานของกรรมกรเพียง 8 ชั่วโมงต่อวัน มีสวัสดิการที่ดีในรูปแบบต่างๆ อาทิเช่น มีวันหยุดพักผ่อนประจำปี รัฐบาลให้ความช่วยเหลือใกล้เคียงเมื่อเกิดกรณีพิพาท มีเงินบำนาญช่วยเหลือยามชรา โดยมีพระราชบัญญัติประกันความเจ็บไข้ ความยากจนและความชรา (old Age Pension 1898) เป็นมาตรการให้หลักสวัสดิการสังคม

นิวซีแลนด์หลังจากได้เอกราชอย่างสมบูรณ์จากอังกฤษ ใน ค.ศ. 1907 อยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ นิวซีแลนด์มีบทบาทสำคัญในการให้ความสนับสนุนอังกฤษในสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง โดยส่งกำลังคนไปช่วยรบในต่างประเทศ ทหารนิวซีแลนด์ได้แสดงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ คือ มีความกล้าหาญ อดทน และเฉลียวฉลาด

อินเดีย

ชาวยุโรปเริ่มให้ความสนใจอินเดียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 เพราะอินเดียมีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรสำคัญๆ อาทิ เครื่องเทศ แพรพรรณ และอื่นๆ โดยที่โปรตุเกสเป็นชาวยุโรปชาติแรกที่เข้ามาค้าขายในอินเดียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 จนประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 อำนาจของโปรตุเกสเสื่อมลง พวกดัตช์ก็เข้ามามีอิทธิพลแทนที่ โดยตั้งบริษัท การค้าของดัตช์ (Dutch East India Company) ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1602 ตามมาด้วยเดนมาร์ก

สำหรับอังกฤษเริ่มให้ความสำคัญที่จะแสวงหาความมั่งคั่งทางการค้าบ้าง โดยเฉพาะสินค้าประเภทเครื่องเทศ พริกไทยที่พ่อค้าอังกฤษมีความต้องการสูง ปลาย ค.ศ. 1600 บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ (English East India Company) ได้รับพระราชทานกฏบัตรจากพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ 1 ได้สิทธิอำนาจผูกขาดการค้าทางตะวันออกเป็นเวลา 15 ปี และใน ค.ศ. 1609 พระเจ้าเจมส์ที่ 1 (James I) ได้ประทานสิทธิเพิ่มเติมแก่บริษัท โดยไม่กำหนดเวลาสิ้นสุดของการผูกขาดการค้า บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษใช้เวลาอยู่หลายปี จนใน ค.ศ. 1619 ได้รับอนุญาตให้ตั้งสถานีการค้าขึ้นอย่างถาวรที่ สุรัต (Surat) อัครา (Agra) อาห์

มะดาบัต (Ahmadabad) และบรอช (Broach) ในสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 (Charles II) ทรงให้ความสนับสนุนการดำเนินงานของบริษัทด้วยดี รัฐบาลอังกฤษออกพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการเดินเรือช่วยเหลือการค้า ใน ค.ศ. 1688 บริษัทย้ายสำนักงานมาอยู่ที่เมืองบอมเบย์บนชายฝั่งตะวันตก ซึ่งจะเป็นเมืองท่าสำคัญทางการค้าของบริษัทแทนที่เมืองสุรัต หลังจากนั้นบริษัทได้ขยายกิจการค้าไปยังชายฝั่งตะวันออก คือ เมืองมัทราส (Madras) การค้าของบริษัทในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ไม่ค่อยได้ผลกำไรมากนัก ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ อาทิ เจ้าหน้าที่ของบริษัทได้รับเงินเดือนไม่เพียงพอ ทำให้มีการลักลอบทำการค้าเป็นการส่วนตัว การถูกเรียกเก็บภาษีอย่างรุนแรงจากผู้ปกครองของอังกฤษเกิดขึ้นเสมอๆ บริษัทยังต้องเผชิญกับสงคราม ความไม่สงบภายในของรัฐต่างๆ และการแข่งขันกับบริษัทการค้าของชาติอื่นๆ ทำให้บริษัทต้องปรับเปลี่ยนนโยบายใช้ความรุนแรง เพื่อกู้ครองผลประโยชน์ทางการค้าของบริษัท ในสมัยพระเจ้าโอริ่งเซปแห่งราชวงศ์โมกุล อังกฤษเริ่มสร้างป้อมค่ายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนภายในป้อมเหล่านั้น อังกฤษมีการปกครองตนเอง จัดการศาล และเก็บภาษีของตนเอง รวมทั้งจ้างทหารพื้นเมืองไว้เพื่อป้องกันพวกตนอีกด้วย ต่อมาอังกฤษพบกับคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญ คือ ฝรั่งเศส

การแข่งขันระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในอินเดีย

บริษัทอินเดียตะวันออกของฝรั่งเศส ได้เริ่มทำการค้าในอินเดียมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยใน ค.ศ. 1688 ตั้งสำนักงานที่เมืองสุรัต และต่อมา ค.ศ. 1673 ตั้งสำนักงานที่เมืองปอนดิเชอร์ และใน ค.ศ. 1690 ตั้งสำนักงานที่เมืองจันทนครทำการค้าขายแข่งกับอังกฤษ

ค.ศ. 1741 โจเซฟ ฟรังซัว ดูเพลซ์ (Joseph Francois Dupleix) ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส ประจำปอนดิเชอร์ ดูเพลซ์ เห็นว่าราชวงศ์โมกุลกำลังเสื่อม รัฐต่างๆ ตั้งตนเป็นอิสระ เขาจึงคิดหาทางจะยึดอินเดียเป็นอาณานิคม ดูเพลซ์จึงต้องการขับไล่อังกฤษออกไปให้พ้นจากอินเดีย ทำให้อังกฤษต้องทำสงครามกับฝรั่งเศส โดยที่ทางฝ่ายอังกฤษมีผู้

นำที่มีความสามารถ คือ โรเบิร์ต ไคลฟ์ (Robert Clive) ทำให้อยู่ในฐานะได้เปรียบ และใน ค.ศ. 1754 เมื่อดupleชฎเรียกตัวกลับ การแข่งขันจึงลดความรุนแรงลง

ความขัดแย้งระหว่างบริษัทอังกฤษกับเบงกอล

ค.ศ. 1756 เกิดความขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับเบงกอล เนื่องจากอังกฤษสร้างป้อม วิลเลียมที่กัลกัตตา โดยอ้างว่าเพื่อป้องกันการโจมตีของฝรั่งเศส และเจ้าผู้ครองแคว้นต่างๆ เจ้าผู้ครองแคว้นเบงกอลไม่พอใจสั่งให้อังกฤษรื้อถอน เมื่ออังกฤษเพิกเฉยเจ้าผู้ครองแคว้นเบงกอลก็เข้าทำลายป้อมวิลเลียม เกิดการปะทะกันจาก 16-20 มิถุนายน ค.ศ. 1756 จับชาวอังกฤษจำนวน 146 คน ไปขังไว้ในห้องมืดเล็กๆ ทำให้ทหารอังกฤษเสียชีวิต 123 คน ถือเป็นโศกนาฏกรรมที่โหดร้าย เรียกว่า “The Black Hole of Calcutta”

บริษัทอังกฤษที่มัทราส ส่งโรเบิร์ต ไคลฟ์ ไปยึดเมืองกัลกัตตาคืน ไคลฟ์นำทหาร 15,900 คน เข้าปราบเจ้าเมืองเบงกอลได้ชัยชนะที่เมืองพลาซซี (Plassey) ไคลฟ์ตั้งเมียร์ จาฟาร์ (Mir Jafar) นายทหารอินเดียที่สวามิภักดิ์ต่อบริษัทอินเดียเป็นเจ้าเมืองเบงกอล ทำให้อังกฤษได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาดในเบงกอล และบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดเพียงบริษัทเดียวทั้งในด้านการค้าและการเมือง ค.ศ. 1757 โรเบิร์ต ไคลฟ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงประจำแคว้นเบงกอล (Governor of Bengal) ซึ่งจะทำหน้าที่ช่วยเหลือบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ โดยจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างบริษัทอินเดียตะวันออกกับรัฐบาลอังกฤษ ตลอดจนให้ความคุ้มครองแก่คนของอังกฤษในอินเดีย ไคลฟ์ทำหน้าที่ข้าหลวงประจำแคว้นเบงกอลอยู่ถึง ค.ศ. 1760 จึงเดินทางกลับประเทศอังกฤษ ไคลฟ์เดินทางกลับมายังอินเดียอีกครั้งใน ค.ศ. 1765 โดยเข้ารับตำแหน่งข้าหลวงแห่งแคว้นเบงกอลอีกครั้งจนถึง ค.ศ. 1767 เขาได้มีส่วนแก้ไขระเบียบของบริษัทให้รัดกุมขึ้น เช่น ตัดทอนเบี้ยเลี้ยงของทหารให้ลดลง ให้สิทธิผูกขาดการค้าเกลือแก่เจ้าหน้าที่ของบริษัท ผูกไมตรีกับเจ้าผู้ครองรัฐต่างๆ ยกเลิกระบบการรับของกำนันจากเจ้าผู้ครองแคว้น ตรวจสอบการค้าขายส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ บริษัทให้ดำเนินไปโดยสุจริต จึงนับว่า ไคลฟ์เป็นผู้ที่วาง

รากฐานทางด้านการบริหารของบริษัทอังกฤษ ซึ่งจะเป็นการเปิดทางให้รัฐบาลอังกฤษสร้างจักรวรรดินิยมที่ยิ่งใหญ่ทางภาคตะวันออกในเวลาต่อมา

พม่า

หลังจากได้อินเดีย อังกฤษมุ่งที่จะครอบครองพม่าเพราะต้องการทำเลค้าขายที่สำคัญที่จะติดต่อกับจีน โดยใช้พม่าเป็นทางผ่าน แต่กว่าที่อังกฤษจะยึดพม่าได้ก็ต้องทำสงครามถึง 3 ครั้ง โดยเข้ายึดภาคเหนือก่อนใน ค.ศ. 1886 หลังจากนั้นจึงเข้ายึดทั้งประเทศ อังกฤษจัดตั้งพม่าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย เพื่อความสะดวกในการบริหารซึ่งก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพราะพม่าและอินเดียมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และแนวความคิดที่แตกต่างกัน

การบริหารตกอยู่ในมือข้าหลวงใหญ่ชาวอังกฤษประจำที่เมืองย่างกุ้ง ซึ่งขึ้นตรงต่อรัฐบาลอังกฤษที่อินเดีย ยกเลิกการปกครองแบบเดิม ยกเลิกสถาบันกษัตริย์และนำระบบบริหารราชการอังกฤษที่อินเดียมาใช้ เลิกสถาบันศาสนาและประเพณีนิยมของพม่า ตั้งอำนาจการปกครองท้องถิ่นมาสู่ส่วนกลาง จัดระบบการศึกษาแบบตะวันตก มีการสร้างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ย่างกุ้ง สำหรับคนแดนของชนกลุ่มน้อย เช่น กระเหรี่ยง คะฉิ่น อังกฤษแยกการปกครองต่างหากโดยให้ผู้ปกครองชาวพื้นเมืองเดิมปกครองต่อไป

หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษได้ให้พม่ามีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้นในหลายๆ ด้าน เช่น การศึกษา สาธารณสุข แต่กิจกรรมที่สำคัญๆ ได้แก่ ด้านการต่างประเทศ การทหาร คลังและการศาล อังกฤษยังคงควบคุมอย่างใกล้ชิด ทำให้ชาวพม่าไม่พอใจ ต้องการแยกตัวออกจากอินเดีย ได้เกิดขบวนการชาตินิยมขึ้นหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือ การรวมตัวกันของนักศึกษาตามสถาบันต่างๆ มีศูนย์กลางอยู่ที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เรียกร้องให้พม่ามีรัฐธรรมนูญปกครองตนเอง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เศรษฐกิจของประเทศตกอยู่ในมือของชาวอังกฤษและชาวอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ภายในวงการรัฐบาลก็มีการคอร์รัปชัน จน ค.ศ. 1935 รัฐบาลอังกฤษได้ออกกฎหมายปกครองอินเดียฉบับใหม่ แยกพม่าออกจากอินเดีย ทำให้พม่า

มีอำนาจบริหารกิจการภายในทุกด้าน ส่วนกิจการต่างประเทศและการปกครองดินแดนชนกลุ่มน้อยอยู่ภายใต้การบริหารของข้าหลวงใหญ่อังกฤษ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ขบวนการชาตินิยมพม่าได้ดำเนินการเคลื่อนไหวอย่างหนักเพื่อเรียกร้องเอกราชหลังสงคราม อังกฤษยังไม่ให้เอกราชแก่พม่าในทันที เพราะสภาพบ้านเมืองที่อ่อนแอเสียหายจากภัยสงคราม ทำให้อังกฤษเห็นความจำเป็นต้องอยู่ช่วยพัฒนาทางด้านการปกครองและเศรษฐกิจ ให้พม่ามีความพร้อมที่จะปกครองตนเองก่อนที่จะให้เอกราชอย่างสมบูรณ์ เมื่อ 4 มกราคม ค.ศ. 1948 โดยอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ

มลายู

อังกฤษต้องการเข้ามามีอิทธิพลในแหลมมลายู เพื่อจุดมุ่งหมายต้องการค้าขายกับจีน ดังนั้น อังกฤษจึงเน้นถึงการตั้งถิ่นฐานตามสถานีการค้าที่เป็นเส้นทางไปยังจีน และวิธีการได้มาของดินแดนในแหลมมลายู อังกฤษได้มาด้วยการเช่าซื้อและทำความตกลงแบ่งเขตอิทธิพล กับฮอลันดา อังกฤษเข้าเจรจากับสุลต่านแต่ละรัฐของมลายู ให้อยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษ อังกฤษแบ่งการปกครองในมลายูเป็น 3 รูปแบบ

1. ค.ศ. 1874 อังกฤษเข้าครอบครองปีนัง สิงคโปร์ มะละกา รวมเรียกว่า สเตรตส์ เซตเติลเมนต์ (Straits Settlement) มีข้าหลวงใหญ่ชาวอังกฤษนี้ สิงคโปร์ปกครองโดยตรง

2. สหพันธรัฐ (Federated Malay States) ได้แก่ รัฐเประ ปาหัง สลังงอ และเนกรีเซมบิลัน โดยมีสุลต่านเป็นประมุขของรัฐ และมีข้าหลวงใหญ่ประจำอยู่ทุกรัฐ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแก่สุลต่าน ต่อมารัฐทั้ง 4 รวมกันจัดตั้งเป็นสหพันธมลายู เมื่อ ค.ศ. 1896 โดยมีข้าหลวงใหญ่ที่สิงคโปร์ซึ่งขึ้นตรงต่อกระทรวงอาณานิคมที่กรุงลอนดอนเป็นประมุขของสหพันธ์ มีผู้ช่วยข้าหลวงใหญ่ประจำอยู่ที่กัวลาลัมเปอร์ เมืองหลวงของสหพันธมลายู และมีสภาสหพันธ์ควบคุมการดำเนินงานของสภาแห่งรัฐต่างๆ

3. รัฐนอกสหพันธ์ (Unfederated Malay States) คือ รัฐไทยบุรี กลันตัน ตรังกานู และปะลิส รวมทั้งยะโฮร์ อังกฤษปกครองในฐานะรัฐอารักขาที่สุลต่านยังคงมีอำนาจการบริหารกิจการภายในทั้งหมด โดยที่อังกฤษควบคุมทางด้านต่างประเทศ

การปกครองของอังกฤษในมลายูทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมลายูดีขึ้นกว่าเดิมมาก เพราะอังกฤษเข้ามาพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ เมืองท่าของอังกฤษนั้นเป็นเมืองท่าเสรีทำให้กิจการค้าของดินแดนเหล่านี้เติบโตอย่างมาก ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น อังกฤษยังได้พัฒนาการศึกษาแบบตะวันตกให้กับชาวมลายู ทำให้ชาวมลายูส่วนใหญ่จึงไม่ได้ต่อต้านการปกครองของอังกฤษมากเหมือนที่อื่น แต่อย่างไรก็ตามหลังจากการเรียกร้องเอกราชของขบวนการชาตินิยม ซึ่งเกิดขึ้นช้ากว่าที่อื่นๆ ทำให้อังกฤษให้เอกราชแก่มลายู เมื่อ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1957 และในเดือนกันยายน ค.ศ. 1963 ได้มีการจัดตั้งสหพันธ์มาเลเซียมีกัวลาลัมเปอร์เป็นเมืองหลวง โดยที่สิงคโปร์ ซาราวัก และซาบฮ์ ขอเข้าร่วมกับสหพันธ์มาเลเซียด้วย แต่รวมกันได้ไม่นาน เพราะในสหพันธ์มาเลเซียมีปัญหาความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติและศาสนา ระหว่างชาวจีนกับมุสลิมที่รุนแรงมาก ในที่สุดสิงคโปร์ขอแยกตัวออกจากสหพันธ์มาเลเซีย เมื่อ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1965 แยกเป็นประเทศอิสระใช้ชื่อประเทศว่า สาธารณรัฐสิงคโปร์